

Torah from Around the World

*De Eeuwige zal macht aan zijn volk verlenen,
de Eeuwige zal zijn volk zegenen met vrede.*

Tehilliem 29:11

Sjabbat 1 juni 2024/24 Ijar 5784, Bechoekotai, Wajikra/Leviticus 26:3 - 27:34

Tanach blz. 254 - 260

Haftara: Micha 3:5 - 4:5

Tanach blz. 1187 - 1188

Vertaler: Bram Lagendijk

Commentaar: **Daniel Nevins** is de voormalige decaan van de rabbijnenopleiding van *The Jewish Theological Seminary in New York*.

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Denk aan het land

De lente is mijn favoriete seizoen omdat die mij naar buiten trekt en mij verleidt om de stad te verlaten en te genieten van de rivieren, de velden en de bergen van onze schitterende aarde. Zelfs in de buurt van de stad ben ik vaak in de natuur, fietsend langs de Hudson en in de Palisadebergen, langs watervallen en nestelende adelaars. Terugkeren naar het land herinnert me aan de vele zegeningen van onze wereld en vervult me met dankbaarheid en ontzag. Het

veroorzaakt ook voorgevoelens, aangezien overal de tekenen zichtbaar zijn van de druk op de natuurlijke systemen die ons leven mogelijk maken. Dit tijdperk van klimaatverandering door menselijke activiteit mag dan wel nieuw zijn, de zorg dat menselijk gedrag zou kunnen leiden tot ondergang en verbanning van de aarde wordt al in de Toratekst van deze week aangetroffen.

‘Het Land’ is een centraal onderwerp in Wajikra/Leviticus en krijgt 23 vermeldingen in de laatste twee hoofdstukken. En in totaal 70 keer in de tweede helft van dit centrale boek van de Tora. We denken vaak dat Wajikra gericht is op het Heiligdom, en dat is ook zo, maar het Land zelf is een levend organisme, dat zegeningen en vloeken biedt aan het volk van Jisraël. Als de mensen toegewijd leven, zal het Land gezegende regens ontvangen, overvloedige opbrengst voortbrengen en veiligheid en voldoening bieden. Maar als de mensen handelen alsof hun eigendomsrecht op het Land absoluut is, als ze er niet in slagen om het Land te laten rusten tijdens het Sjabbatjaar en Gods hoogste macht te erkennen, dan zullen ze tot ballingschap worden gedwongen.

Zoals Jacob Milgrom opmerkt, was in het toenmalige priesterlijke verslag over de vervuiling van het land – het zondvloedverhaal uit Bereesjiet/Genesis hoofdstuk 6 – reiniging noodzakelijk, het wegwassen van de zonde met water. (Milgrom, *Wajikra* 23-27, 2336) Die oplossing is nu om twee redenen niet beschikbaar. Ten eerste beloofde God dat hij de aarde nooit meer zou laten overstromen. Ten tweede is de zonde in Wajikra niet zozeer een zonde van vervuiling, maar van overmatige ontginning van natuurlijke hulpbronnen. De mensen hebben Gods gebod om het Sjabbatjaar te vieren genegeerd. De enige oplossing is dat de mensen van het land worden verdreven, zodat het kan rusten en herstellen. Vandaar de gevreesde straf van ballingschap.

Tegen het einde van de overstelpende verwijten in de tekst voorspelt de Tora toekomstige verzoening wanneer de ballingen hun houding zullen verootmoedigen, zodat hun zonden zullen worden vergeven. “Dan zal Ik weer denken aan mijn verbond met Ja’akov, en ook aan mijn verbond met Jitschak en met Avraham, en dan zal Ik ook weer denken aan mijn land.” (*Wajikra* 26:42) Dit vers heeft verschillende ongebruikelijke kenmerken. Het keert de volgorde van de aartsvaders om. Het vermeldt Ja’akovs naam ‘vol’ met een extra letter (יעקוב, in plaats van het gebruikelijke bijbelse יעקב) en het laat ‘herinneren’ weg voor de naam van Jitschak.

Elk aspect is interessant, maar laten we ons concentreren op het einde van het vers, waar het Land zelf zoiets als een vierde aartsvader wordt. God kondigt aan “Ik zal aan het Land denken”, waardoor het niet alleen de

terugkeerbestemming wordt, maar ook de grondslag van het verbond. Zoals Midrasj Sifra opmerkt “is het Verbond verbonden met het Land”. (*Bechoekotai 2:8*)

Als we terugdenken aan Bereesjiet hoofdstuk 17, herinneren we ons dat het verbond dat God met Avraham sluit, helemaal over het land gaat: “Heel Kena’an, het land waar je nu als vreemdeling woont, zal Ik jou en je nakomelingen voor altijd in bezit geven, en Ik zal hun God zijn.” (*Bereesjiet 17:8*) Het Land is niet alleen een plek om te wonen, maar ook een middel waardoor we God kunnen ontmoeten.

Elders in Tanach staat het Land Jisraël symbool voor de deugd of het gebrek aan deugd van Jisraël. In een tijd van fysieke ballingschap stelt Jirmeja zich voor dat het Land zelf klaagt over zijn verlatenheid en zich afvraagt waarom. Laat de wijzen komen en uitleggen: “Waarom wordt dit land te gronde gericht, verschroeit het als een woestijn, waar niemand nog doorheen trekt?” (*Jirmeja/Jeremia 9:11*)

Een land dat verlaten is en in puin ligt, doet denken aan het afwezige menselijke leven dat er ooit floreerde. Jesjaja beeldt het land af dat smacht naar zijn inwoners en zich verheugt over hun terugkeer. (*Jesjaja/Jesaja hoofdstuk 49*)

De rabbijnen stellen zich het land Jisraël voor als een soort stoere kinderjuffrouw. Aan de ene kant is ze een ordehandhaafster, die het onvermogen van de mensen opmerkt om de geboden na te leven, zoals veronachtzamen van het Sjabbatjaar, en deze tekortkomingen onder de aandacht brengt van God. Aan de andere kant is zij hun verzorgster. In Midrasj *Vayikra Rabba* vergelijkt Rabbi Shimon ben Lakish het als een koning met drie zonen en hun kinderjuffrouw. Als hij meer wil weten over zijn zoons, informeert hij bij de kinderjuffrouw. Zo geeft God ook om de kinderen – dat wil zeggen Jisraël – maar informeert hij alleen naar het Land. (*Bechoekotai hoofdstuk 36*)

Deze Midrasj beschouwt het Land als een instrument voor beloning en straf, maar misschien ligt de waarheid nog dieper. Het Land lijkt meer op een leraar of een ouder, die zijn pupillen leert om dankbaarheid, zelfbeheersing en respect voor anderen te tonen. Net als een hebberig kind dat meer voedsel pakt dan het werkelijk nodig heeft, is het volk van Jisraël geneigd om het Sjabbatjaar te negeren. Dit ondermijnt het besef van de goddelijke macht en leidt tot verlies van zelfbeheersing, zodat het zich laat leiden door angst, helemaal tot in ballingschap.

De Duits-Joodse filosoof Hans Jonas betoogde dat de premoderne ethiek zich beperkte tot een reeks van nabije problemen. Er werd altijd aangenomen dat de aarde zou herstellen van elke schade die we zouden kunnen veroorzaken. Daarom gold de verantwoordelijkheid alleen voor directe schade, niet voor de cumulatieve schade die in de loop van generaties werd veroorzaakt. (*The Imperative of Responsibility: In Search of an Ethics for the Technological Age*, 5) Dat lijkt inderdaad de gedachte in Wajikra te zijn: na een paar jaar ballingschap zullen de verwaarloosde Sjabbatjaren worden ingehaald en zal het volk welkom zijn om terug te keren. Onze angst is dat dit niet langer waar is. Onze verwoestende krachten zijn te groot geworden en het land zal zich wellicht niet herstellen van de schade die wij aanrichten.

Genieten van het land vereist dat we het behoedzaam betreden. Een wandeling in het park, een zwerftocht door de heuvels, een duik in de oceaan – deze eenvoudige geneugten herstellen onze relatie met het land en herinneren ons eraan dat we niet de eigenaren zijn, maar eerder de tijdelijke bewoners. Maar er is meer nodig dan dit: echte vermindering van de CO₂-uitstoot en de bereidheid om het land te laten rusten. Net als bij de eeuwenoude verwaarlozing van Sjabbatjaren heeft het huidige misbruik van onze omgeving directe en gevaarlijke gevolgen. Het lezen van de sidra van deze week maakt ons attent op dat gevaar en motiveert ons om de veranderingen aan te brengen die nodig zijn om in gezondheid en vreugde te leven op al het goede land dat God heeft gegeven.